

อยู่เย็นเป็นสุข

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโล)

เรียบเรียง

อยู่เย็นเป็นสุข อันดับที่ ๑	พ.ศ. ๒๕๒๕
อยู่เย็นเป็นสุข อันดับที่ ๒	พ.ศ. ๒๕๓๓
ทำไมจึงเป็นกันชนนี้	
อยู่เย็นเป็นสุข อันดับที่ ๓	พ.ศ. ๒๕๓๔
ยิ่งให้ยิ่งได้	
อยู่เย็นเป็นสุข อันดับที่ ๔	พ.ศ. ๒๕๓๕
ส่งความสุข	
อยู่เย็นเป็นสุข อันดับที่ ๕	พ.ศ. ๒๕๓๖
แนวทางสร้างสุข	

ผู้เรียบเรียง

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ)

เลขาราชการ	ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย
ผู้ดำเนินงาน	กองทุนไตรรัตน์นภาพ เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

อยู่เย็นเป็นสุข

อันดับที่ ๕

แนวทางสร้างสุข

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร

เรียบเรียง

กองทุนไตรรัตนานุภาพ

เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

จัดพิมพ์เผยแพร่

พุทธศักราช ๒๕๓๖

พิมพ์ครั้งที่ ๑	ธันวาคม ๒๕๓๖	
ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย		๕,๐๐๐ เล่ม
กองทุนไตรรัตนานุภาพ		๕,๐๐๐ เล่ม

ท่านที่ต้องการหนังสือชุดนี้ ติดต่อได้ที่

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย
 พระตำหนักกลาง วัดบวรนิเวศวิหาร
 โทร. ๒๘๑-๒๑๓๓, ๒๘๑-๓๖๗๕

พิมพ์ที่   พรคิวการพิมพ์
 ๑๘๕/๑๐ ลาดพร้าว ๘๗
 โทร. ๕๓๘-๘๑๒๗, ๕๓๕-๘๖๓๒

คำนำ

ในวโรกาสปีใหม่แต่ละปีนั้น หลายปีมานี้ได้จัดทำหนังสือ เรื่อง **อยู่เย็นเป็นสุข** ขึ้นเผยแพร่ในรูปทำนอง ส.ค.ส. โดยใช้ชื่อว่า **อยู่เย็นเป็นสุข** ทุกเล่ม แต่เนื้อหาในเล่มแตกต่างกันออกไป ส่วนมากจะนำเอาหลักธรรมสั้น ๆ ที่ให้ความรู้ความเข้าใจในองค์ธรรมนั้นๆ ตามสมควรไม่ถึงกับพิสดารมากนัก เพราะต้องการให้เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ที่ถ้าคนตั้งใจจะอ่าน สามารถอ่านรวดเดียวจบ โดยใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมงเท่านั้น จากที่ได้ทำมาแต่ละปี ปรากฏว่าหนังสือได้หมดไป ในเวลารวดเร็ว เพราะมีท่านสาธุชนผู้สนใจได้นำไป เผยแพร่บ้าง แจกจ่ายด้วยตนเองบ้าง

การให้ธรรมเป็นทานนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า **ชนะการให้**
หิ้งปวง ซึ่งถ้ามองในแง่ของผลที่เกิดขึ้นแก่จิตใจแล้วจะเห็นว่า จิตของ
ผู้ให้ธรรมนั้น จะต้องสามารถขจัดความไม่รู้ในเรื่องที่ตนจะให้ออกไป
ได้ระดับหนึ่ง และต้องไม่โกรธคนที่ตนจะให้ จะแนะนำในขณะที่เดียวกัน
ก็ไม่หวังวิชาความรู้ ซึ่งหมายความว่า การให้ธรรมเป็น ทานนั้นสามารถขจัด
ความโง่ในองค์ธรรม ขจัดความโกรธในคนที่ตนให้ ขจัดความตระหนี่ใน
ธรรมออกไป การให้ธรรมะ จึงจัดเป็น **ธัมมเทศนามัย บุญสำเร็จด้วย**
การแสดงธรรม ทั้งเป็นปัจจัยให้เกิดความสุข ดังที่ทรงแสดงว่า **การแสดง**
ธรรมเป็นเหตุให้เกิดสุข

สำหรับท่านที่ได้ฟังธรรม ได้อ่านหนังสือธรรม ความรู้นั้นย่อม
สามารถขจัดความไม่รู้ออกไป สามารถมองเห็นโทษของความโลภ ความ
โกรธ จนมีปัญญาในการรักษาตน ค้ำครองตน ทั้งสามารถได้รับผลจากการ
อ่าน การฟังในขณะนั้น ๆ ตามที่ทรงแสดงไว้ว่า

๑. จะได้ฟัง ได้อ่าน ในสิ่งที่ตนยังไม่เคยได้ฟัง ได้อ่านมาก่อน
๒. สิ่งใดที่เคยฟัง เคยอ่านมาแล้ว แต่ยังไม่เข้าใจชัด จะเข้าใจ
สิ่งนั้นชัดขึ้น
๓. สามารถลด ละ ขจัดความเคลือบแคลงสงสัยออกไปได้
ตามลำดับ
๔. สามารถปรับความคิด ความเห็นของตน ให้ถูกต้องตาม
หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ได้

๕. จิตของผู้ฟัง ผู้อ่าน นอกจากจะเกิดปัญญาแล้ว ยังทำให้สงบ ผ่องแผ้วในขณะนั้น ๆ ด้วย

ผลอันสงฆ์เหล่านี้เอง ที่ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า บุญ ในข้อที่ ทรงแสดงว่า ธรรมสวนมัย คือ บุญที่สำเร็จหรือเกิดขึ้นจากการฟังธรรม การศึกษาธรรม ทั้งได้ช่วยกันสืบสานหลักธรรมให้แพร่หลายออกไป ถึงคน อื่น ๆ อันเป็นการปฏิบัติตนตามรอยพระอริยะเจ้าทั้งหลายมี พระพุทธเจ้า เป็นต้น

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย และ กองทุน ไตรรัตนานภาพ เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคง ของพระพุทธศาสนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรื่อง อยู่เย็นเป็นสุข อันดับ ๕ เล่มนี้ คงสามารถให้ความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมที่ได้นำมา เรียบเรียงไว้ในหนังสือเล่มนี้ได้ตามสมควร และท่านที่นำหลักธรรม นั้นไปเป็นหลักในการดำรงชีวิต ก็จะช่วยให้มีความสุข เพราะใจเยือกเย็น ด้วยธรรมที่ได้นำมาปฏิบัติ โดยทั่วกัน

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย อันเป็นที่เคารพสักการะ ของท่านสาธุชนทุกท่าน ได้โปรดอภิบาลรักษา ค้ำครอง ป้องกันท่านทั้งหลาย ให้ประสบความสุขความเจริญในธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศ แสดงไว้ดีแล้วตลอดกาลนานเทอญ

พระราชธรรมนิเทศ

ธันวาคม ๒๕๓๖

แนวทางสร้างสุข

ความสุข ย่อมเป็นที่ต้องการและปรารถนาของทุกคน เพราะหลักธรรมตามืออยู่ว่า **ทุกชีวิตต้องการความสุข และเกลียดชังความทุกข์ ความต้องการเช่นนี้ไม่ได้รับยกเว้นแม้ในหมู่สัตว์ดิรัจฉาน เพราะเป็นความต้องการพื้นฐานของสรรพสัตว์**

มีข้อที่ควรทำความเข้าใจในเบื้องต้นคือ ความสุขนั้นเป็นผลที่เกิดมาจากเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง และเหตุนั้นแน่นอน จะต้องเป็นเหตุที่ดี ไม่ว่าจะในกาลไหน ๆ ก็ตาม ความสุขเป็นผลดี เหตุที่ทำให้เกิดความสุขต้องเป็นเหตุที่ดีด้วย

แต่ทำไม ? แต่ละคนจึงมีความสุข ทางกาย ใจ แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด บางคนมีความสุขความสบายไปเสีย

ทุกอย่าง บางคนกลับหาความสุขไม่ได้ บางคนยิ่งซ้ำร้าย ตลอดชีวิต
มีแต่ความทุกข์ทรมาน ความแตกต่างกันของคนในสังคมเหล่านี้
เป็นปัญหาที่น่าพิจารณามาก ถึงแม้ว่าเมื่อก้าวโดยหลักความจริง
อย่างแท้จริงแล้ว โลกของเรานี้เต็มไปด้วยความทุกข์ ตั้งแต่ทุกข์
ธรรมดา ๆ เช่นทุกข์เพราะความหิวกระหาย ความยากจน จนถึง
ความทุกข์อันเป็นสภาวะ คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ความพลัดพราก
เป็นต้น ก็ตาม

ถึงอย่างนั้น จากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เราจะ
พบว่า พระพุทธเจ้าทรงประสบปัญหาเหล่านี้มาแล้ว ทรงแก้ความ
ทุกข์ระดับยอดทุกข์ได้มาแล้ว และมีคนเป็นจำนวนมากไม่น้อยเลย
ที่ได้บรรลุ เช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงประสบมา หลักธรรม
ทั้งหมดที่ทรงสั่งสอน จึงสรุปลงในเรื่องของความทุกข์ สาเหตุแห่ง
ความทุกข์ เป้าหมายคือความสุขที่คนต้องการ และกรรมวิธีในการ
เข้าถึงความสุข ตามฐานะที่ใครจะสามารถปฏิบัติได้แค่ไหนเพียงไร
แม้ในระดับ ของการบรรเทาความทุกข์ได้ ก็ถือได้ว่าเป็นความสุข
ระดับหนึ่งเหมือนกัน เพราะอัธยาศัยและความสามารถของคนเรา
ไม่เหมือนกัน ชีตความสามารถในการก้าวไป เพื่อสู่ความสุขของตน
แตกต่างกัน ธรรมะอันเป็นหลักในการระงับทุกข์ สร้างสุขจึงถูก
กำหนดไว้ในระดับต่าง ๆ กัน เพื่อให้เหมาะสมกับขีดความสามารถ
อยู่เย็นเป็นสุข ๒

ของบุคคล ในการบรรเทาทุกข์ สร้างความสุข ของผู้ครองเรือน ซึ่งเป็นคนส่วนมากในสังคม ตามแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ เพื่อเป็นหลักในการศึกษาพิจารณาและดำเนินตามของผู้สนใจ

ความสุขในระดับชาวบ้านนั้น จะพบว่าไม่ได้มีเป้าหมายสูงเกินไป แต่อาจสรุปลงได้เป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. ความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์ ทั้งเคลื่อนที่ได้และเคลื่อนที่ไม่ได้

๒. ความสุขอันเกิดจากการสามารถตอบสนอง ความต้องการของตน ในทางสมควรได้

๓. ความสุขที่เกิดจากการไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินใคร ไม่ว่าในรูปของวัตถุธรรมหรือคุณธรรม

๔. ความสุขอันเกิดจากการทำการทำงานที่ไม่ผิดกฎหมาย ศีลธรรม ไม่มีเวรภัยกับใคร ๆ

๕. ความสุขอันเกิดจากจิต ที่ไม่ถูกครอบงำด้วยอำนาจ ความชั่ว กิเลส

การสร้างความสุขในชีวิตประจำวันของผู้นั้น ถ้าหากแบ่งออกเป็นระยะตามวัยของชีวิต ควรจะแบ่งออกได้เป็น ๓ ระยะ คือ

๑. ระยะแรก เป็นการสร้างความสุขให้แก่ตนเอง

๒. ระยะที่สอง เป็นการสร้างความสุขของชีวิตคู่ คือการครอง

เรือน

๓. ระยะที่สาม เป็นการใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะของตน สร้างความสุขให้แก่สังคม เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียว ความเคารพรัก นับถือกันและกัน

เมื่อบุคคล ได้มีโอกาสศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พอสมควรแล้วจะพบความจริงว่า พระพุทธเจ้าในฐานะเป็น พระบรมครูแห่งโลก ได้ทรงแสดงธรรมเพื่อความสุขความเจริญ ของมวลสัตว์โลกอย่างแท้จริง โดยไม่ได้มองข้ามปัญหาในระดับต่ำ ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม พระองค์ได้ทรงแสดงไว้โดย บริสุทธิ์สิ้นเชิง โดยมีได้ทรงมุ่งไปในทางช่วยคนให้ตรัสรู้ธรรม ตามพระองค์เป็นอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะทรงทราบชัดด้วยพระญาณ ก่อนกาลตัดสินแสดงธรรมแก่โลกแล้วว่า คนในโลกมีอุปนิสัย บารมีที่แตกต่างกัน ธรรมของพระองค์จึงทรงมุ่งช่วยคนทุก ระดับตามกำลัง ของเขาเหล่านั้นจะเข้าถึงได้

ในเรื่องการสร้างความสุขให้แก่ตนเองนั้น หาได้หมายความว่า ทรงสอนให้คนเห็นแก่ตน มุ่งความสุขความเจริญสำหรับ ตนเท่านั้นไม่ แต่เพราะกฎธรรมดาที่ทุกคนไม่อาจปฏิเสธได้คือ คนเราจะช่วยคนอื่นได้นั้น จะต้องช่วยตนเองให้ได้เสียก่อน เหมือนคนจะช่วย คนตกน้ำ ต้องหัดให้ตนเองว่ายน้ำเป็นเสียก่อน ใครขึ้นช่วยทั้ง ๆ ที่ตนเองว่ายน้ำ ไม่เป็นนั้น นอกจากจะไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมาแล้ว ยังเป็นการเพิ่มคนตายเพราะ ตกน้ำขึ้นอีกคนหนึ่งเท่านั้น

อยู่เย็นเป็นสุข ๔

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ในระยะแรก คนจำเป็นจะต้องตระหนักว่าตนเป็นที่พึ่งของตน คนอื่นจะเป็นที่พึ่งได้อย่างไรกัน ดังนั้นจึงควรเตือนตนด้วยตน และพิจารณาตนด้วยตน เป็นต้น คำสอนนี้เป็นการสอนให้ตนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง บุคคลอื่น มีมารดาบิดาเป็นต้นนั้น เป็นเพียงปัจจัยภายนอก ซึ่งเราจะพึ่งท่านได้ในบางโอกาสเท่านั้น

โดยนัยนี้ จึงทรงสั่งสอนให้บุคคลพยายามทำตามโอวาทคำสั่งสอนแนะนำของผู้ใหญ่ มีมารดาบิดาเป็นต้น เพื่อช่วยให้ตนได้หลักในการพึ่งตนเอง ด้วยการเลือกดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควร ด้วยการศึกษเล่าเรียน เพื่อให้มีความรู้ในการดำรงชีวิตในภายหน้า โดยเฉพาะในระยะจิตของตนยังอยู่ในสภาพที่อ่อนไหว ต่ออารมณ์ภายนอกอยู่ ถ้าหากขาดการระวังในการดำเนินชีวิตแล้ว อาจจะตกหลุมอบายมุขคือทางแห่งความเสื่อมได้เพราะถ้าตกลงไปในหลุมอบายมุขแล้ว โอกาสที่จะประสบความสุขในชีวิต ย่อมเป็นไปได้โดยยาก อบายมุขที่ควรระวังคือ

๑. การเป็นนักเลงผู้หญิง

๒. การเป็นนักเลงเล่นการพนัน

๓. การเป็นนักเลงสุรา ยาเมา เฮโรอีน มึน เป็นต้น

๔. การเป็นผู้เกียจคร้านทำการงาน อันเป็นการกระทำที่ของตน

๕. การคบหาสมาคมกับคนชั่วเป็นมิตร เป็นสหาย ร่วมกิน
ร่วมเที่ยว ร่วมนอนเป็นต้น

๖. ความเป็นผู้นิยมในการเที่ยวกลางคืน โดยไม่ให้ความสำคัญ
ของบ้าน

ผู้ใดตั้งอยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่ ถือเป็นหลักในการฟังตน
เว้นอบายมุขทั้ง ๖ ประการได้ ผู้นั้นย่อมอาจจะหาความสุข
ให้แก่ตนได้ตามสมควรแก่การปฏิบัติ

ระยะที่สอง เป็นระยะที่บุคคลได้ผ่านการเรียน การศึกษา
มาแล้ว เป็นระยะที่จะต้องประกอบกิจการ เพื่อสร้างหลักฐานให้
แก่ตน และครอบครัว ท่านได้แสดงหลักธรรมอันเป็นเหตุ
ให้เกิดความสุขในระยะนี้ไว้ ๔ ประการ คือ

๑. อุปรานสัมปทา มีความหมั่นขยันในการประกอบ
กิจการงาน โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย ทุขภัย ความ
ลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งไม่พยายามอ้าง ทนทวาร ร้อน
หิว กระทบ ไข้ สายเป็นต้น แล้วถือเอาเป็นสาเหตุในการไม่กระทำ
กิจการงาน เพราะถ้าทำเช่นนั้น ย่อมเป็นการประกอบความเพียร
อันลักษณะของคนที่ได้ชื่อว่ามี ความหมั่นขยันนั้น จะต้อง
ประกอบด้วยกรรมวิธีในการทำงาน ๓ ประการ คือ

- ตั้งใจทำงานที่กำหนดไว้ว่าจะทำ ให้สำเร็จ

- ทำงานที่แทรกซ้อนขึ้นมาให้สำเร็จ
- ทำการงานนั้น ๆ ด้วยความเอาจริงเอาจัง มุ่งความสำเร็จ เป็นเบื้องหน้า

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์สินสมบัติ ที่ตนหามาได้ด้วยความเหนียวยากลำบาก ไม่ให้สิ้นเปลืองไปหายไป โดยพยายามรวบรวมให้มีส่วนเหลือจากการใช้จ่ายบ้าง เพราะในการทำงานนั้น **รายเหลือ** ย่อมมีความสำคัญกว่า **รายรับ** คนบางคนอาจจะได้มากแต่จ่ายหมด ย่อมสู้คนได้น้อยแต่เก็บส่วนหนึ่งไว้ไม่ได้ สิ่งที่จะต้องคำนึงให้มากคือ เราไม่อาจทราบได้ว่า ชีวิตการงานอนาคตของเราจะออกมาในรูปไหน การหาหลักประกันสำหรับชีวิต ครอบครัว ตระกูลวงศ์ไว้ จึงเป็นความจำเป็นที่ไม่ควรหลีกเลี่ยง

๓. กัลยาณมิตรตตา การคบหาสมาคมคนดีเป็นมิตร เป็นสหาย จะพบว่าในชีวิตของคนนั้น มิตรสหายย่อมเป็นปัจจัยอันสำคัญที่จะขาดเสียไม่ได้ เพราะคนเราจะอยู่ ทำงาน ดำรงชีวิตในโลกนี้แต่ลำพังคนเดียวไม่ได้ จำเป็นจะต้องพึ่งพาอาศัยเกี่ยวข้องกับคนอื่นอยู่ไม่มากก็น้อย แต่ในการคบหากับคนที่ไม่ดีแล้ว ย่อมเป็นเหมือนกับการจูงมือกันไปลงเหว

ด้วยเหตุนี้ ทางพระพุทธศาสนาจึงได้กล่าวถึงมิตรเอาไว้
สองลักษณะ คือมิตรชั่วหรือคนชั่ว เป็นผู้ที่บุคคลผู้หวังความเจริญ
ควรหลีกเลี่ยงที่มีภัยอันตราย ฉะนั้น สำหรับมิตรที่ดีแล้วให้เข้าไป
คบหาสมาคม ให้ความรักนับถือ เหมือนมารดาบิดากับบุตรธิดา
ฉะนั้น

จะทราบได้อย่างไรว่า ใครเป็นมิตรดีและมิตรชั่วเล่า ?

ข้อนี้พระพุทธเจ้าทรงจำแนกประเภทแห่งมิตรไว้ ๔
ประเภท ใหญ่ คือ

๑. มิตรมีอุปการะ เช่นช่วยเหลือและป้องกันทรัพย์สินสมบัติ
ให้ เป็นต้น

๒. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ หมายถึงคนที่พร้อมจะผจญ
ความทุกข์ และเสวยความสุขร่วมกัน

๓. มิตรแนะนำประโยชน์ให้ เช่นให้คำปรึกษาที่มีคุณค่า
ให้สติ ชี้แนะข้อที่ควรทำและไม่ควรทำ เป็นต้น

๔. มิตรมีความรัก เช่นให้ความเคารพนับถือต่อเรา
ผู้ใหญ่ของเรา และพร้อมที่จะเสียสละทรัพย์สิน เป็นต้น เพื่อเราจะได้

การที่ใครก็ตาม ได้คนมีลักษณะดังกล่าวมาเป็นมิตร
สหาย เพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมเป็นเส้นทางอีก
สายหนึ่งที่จะช่วยให้ก้าวไปถึงความสุข

อยู่เย็นเป็นสุข ๘

๔. สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตพอสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หา
มาได้ ในลักษณะที่ไม่ฟุ่มเฟือยและกระเหม็ดกระแหม่จนเกินไป
เข้าทำนองภาษิตที่ว่า

มีน้อยจ่ายน้อยค่อยบรรจง   อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน

ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ   ให้เป็นมือเป็นควาทั้งควาหวาน

เพราะในการหาความสุขจากการใช้จ่ายทรัพย์นั้น น้อยไป
หรือมากไป ย่อมไม่อาจให้ความสุขตามใจหวังได้ คนโบราณได้
มองเห็นความจำเป็น ในการที่ทุกคนจำเป็นจะต้องดำรงตนตาม
สมควรแก่ฐานะ ไม่ทำอะไรรให้เกินฐานะทางการเงิน การงาน
และความเป็นของตน จึงได้กล่าวเป็นคำคมให้คิดว่า

เห็นช้างขี้   ก็อย่าขี้   เอาอย่างช้าง

เห็นเหมืองกว้าง   ก็อย่ากว้าง   เอาอย่างเหมือง

เขี้ยวมีน้อย   หอยก็มีน้อย   พลอยสิ้นเปลือง

เกิดผิดเคือง   เข้าก็แย   แก้กัณนิ้ว

ก่อนใช้จ่าย ถ้าบุคคลได้พิจารณาถึงความจำเป็นอย่าง
แท้จริง สิ่งจำเป็น สิ่งตอบสนองความต้องการ สิ่งชดเชยอารมณ์
แล้ว พยายามให้ความสำคัญแก่สิ่งเหล่านั้นในระดับที่ลดหลั่น
ลงมา กำลังทรัพย์มีอำนาจในการซื้อหามากน้อยเพียงไร เมื่อใช้จ่าย
ลงไปแล้ว จะไม่เดือดร้อน ก็ใช้จ่ายไปตามความจำเป็นและ
กำลังทรัพย์ดังกล่าว ความสุขจากการใช้จ่ายทรัพย์ก็จะเกิดขึ้น

ระยะที่สาม เป็นระยะที่ต้องเข้าเกี่ยวข้องกับคนมากขึ้น เนื่องจากคนเรามีอัธยาศัย ความคิด การกระทำพื้นฐานทางจิตเป็นต้นแตกต่างกัน ในชีวิตของผู้ครองเรือนนั้น ถ้าต้องการความสุข ทางด้านสมาคม การครองชีวิตคู่ และจิตใจแล้ว จำเป็นจะต้องมีหลักเพิ่มขึ้นอีก คือ

๑. **สัตย์** คือความจริงใจ จะประพฤติ กระทำ พูดสิ่งใดก็ให้ได้จริง เป็นจริง ตามความจริง เพราะการอยู่ร่วมกันนั้น ถ้าขาดสัตย์ คือความจริงต่อกันแล้ว ความหวาดระแวงกัน ไม่เชื่อถือกันก็จะเกิดขึ้น อันความหวาดระแวงต่อกัน สำหรับคนที่อยู่ร่วมกัน และต้องเกี่ยวข้องกับกันนั้น เป็นอันตรายที่น่ากลัว อាកาที่เรียกว่า หน้าไหว้หลังหลอก หรือต่อหน้ามะพลับลับหลังตะโก นั้น เป็นข้อที่ควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล

๒. **ทมะ** คือความฝึก ช่ม ยับยั้ง อารมณ์ที่เกิดขึ้น เพราะธรรมชาติของคนนั้นถ้าไม่ได้ฝึก ย่อมตกไปในอำนาจของความชั่วได้ง่าย เมื่อจิตถูกครอบงำด้วยความชั่ว อารมณ์ที่เกิดขึ้นภายในจิตก็จะออกมาในรูปลักษณะที่ไม่ดี ถ้าบุคคลกระทำอะไรลงไปตามอำนาจอารมณ์เหล่านั้น ผลก็จะออกมาในทางที่ไม่ดี ดังนั้นท่านจึงสอนให้รู้จักฝึกจิตในคราวที่ควรฝึก ช่มจิตจากอารมณ์ไม่ดีในคราวที่ควรช่ม และหยุดยั้งอารมณ์ที่พิจารณาเห็นอยู่เย็นเป็นสุข ๑๐

ว่า ถ้าพูดหรือทำไปตามอำนาจของมันแล้ว ผลเสียจะเกิดขึ้น ก็พยายามหยุดยั้งอารมณ์เหล่านั้นไว้ จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน มีสิ่งยั่วยุยั่วชวน ยั่วเย้าให้จิตหวั่นไหวมากอยู่ ถ้าคนไม่รู้จักฝึก ช่ม หยุดยั้งจิตจากสิ่งเหล่านั้นไว้บ้าง ย่อมลำบาก

๓. **ขันติ** คือความอดทน หมายถึงการที่บุคคลสามารถ อดทนต่อสิ่งที่เกิดมาจากภายนอกได้ เมื่อก้าวโดยสรุป คือ

- อดทนต่อปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ ที่ผันแปรไปใน รูปแบบต่าง ๆ

- อดทนต่อทุกขเวทนา อันเกิดมาจากความหิว กระจาย เจ็บ ป่วย เป็นต้น ที่เกิดขึ้นทางกาย

- อดทนต่อการก้าวร้าว คำว่า ดูหมิ่น เหยียดหยามของ บุคคลอื่น ไม่โกรธตอบ ไม่ด่าตอบ ไม่ได้ตอบ เป็นการหยุดเรื่อง เลวร้ายทั้งหลาย อันจะเกิดขึ้นต่อไป

๔. **จาคะ** คือความเสียสละ บริจาคทั้งในรูปวัตถุ และสิ่งที่เป็น ข้อคิดแก่ความจริงใจ ที่ตนได้ตั้งใจเอาไว้ว่าจะกระทำอะไรแล้ว เกิดความเกียจคร้าน เบื่อหน่าย ท้อถอย ให้สละความรู้สึกอันนั้น เสีย ส่วนการสละวัตถุธรรมนั้น เป็นการเฉลี่ยความสุขให้แก่กัน และกัน เป็นทางนำไปสู่ความเคารพ รัก ความเข้าใจกัน สามัคคีกัน ในที่สุด เหล่านี้เป็นแนวทางสร้างสุขในระดับหนึ่ง

มีปัญญา รักษาตน

ปัจจุบันมีข้อหนึ่งที่น่าศึกษาว่า เป็นยุคสมัยที่ **คนกระหาย** **คนดี** เพียรพยายามที่จะแสวงหาคนดีกัน การเลือกนั้นก็โดยมีความเชื่อมั่นว่า มีการเลือกคนดีตามความเชื่อของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งปัญหาประเด็นนี้ เป็นปัญหาน่าคิด

ถ้าหากเรามอง ย้อนประวัติศาสตร์ไปตลอดกาลอันยาวนานนั้น จะพบว่า มนุษย์ดิ้นรนขวบขวายไขว่คว้า แสวงหาความดีหาคนดีและก็หาสิ่งที่ดีกันมาตลอด จนกลายเป็นพื้นฐานความคิดของบุคคล หรือแม้แต่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ที่เราพูดกันว่า **ต้องการความสุข ไม่ต้องการความทุกข์**

ทั้งนี้เป็นเพราะว่า **ความสุข** นั้นคือผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ**ความดี** **ความทุกข์**คือผลที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำ**ความชั่ว** ซึ่งมีเงื่อนไขปัจจัยเข้ามาประกอบต่าง ๆ อีกเป็นอันมาก

ในยุคโตสมัยโต ก็ตามที่มีการสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตรงกัน และมีคนสนใจกันมาก ๆ นั้น การกำหนดแยกแยะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ก็ขอให้มองย้อนไปในสมัยพุทธกาล ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กับที่เขาพูดว่า เป็นยุคสมัยที่คนสนใจในทางธรรมะกันมาก

ครั้งนั้น ใครที่มีโอกาสสามารถชี้แจงแสดงออกซึ่งความมีธรรมะ ก็จะกลายเป็นที่ยอมรับนับถือยกย่องของบุคคลทั้งหลาย จึงมีคณาจารย์เจ้าลัทธิเกิดขึ้นในยุคในสมัยนั้นเป็นจำนวนมาก ที่เรียกกันว่า ครูทั้ง ๖

การแสดงออกถึงความรู้ธรรมะและมีธรรมะนั้น มีการแสดงออกด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสับสนมาก เนื่องจากท่านผู้แสดงเหล่านั้น จะมีความขัดแย้งกันเองในระบบคำสอน และวิถีทางแห่งการแสวงหาด้วยปัญญา การประพฤติปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพของสังคมที่เป็นจริง จริง ๆ นั้นก็คงเป็นไปอย่างที่ท่านลัญชัยปริพาชกได้ตอบคำถามของพระสารีบุตร ตอนพระสารีบุตรไปชวนให้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ท่านลัญชัยไม่ยอมไป เพราะถือตัวว่าตัวเองเป็นคณาจารย์เจ้าลัทธิอยู่ มีคนเคารพนับถือมากอยู่แล้ว ถ้าหากไปเป็นลูกศิษย์

ของพระพุทธเจ้า ฐานะก็เสียไป จึงไม่ยอมไปเฝ้าพระพุทธเจ้า
แม้จะยอมรู้ว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ก็ตาม

พระสารีบุตรต้องการจะเตือนให้อาจารย์สัญญาชัยได้คิดว่า ใน
เมื่อพระพุทธเจ้าได้บังเกิดขึ้นมาในโลกเช่นนี้ คนทั้งหลายก็จะไปเฝ้า
พระพุทธเจ้ากันแล้วอาจารย์จะอยู่ได้อย่างไร

ท่านสัญญาชัยก็แหลมคมเหมือนกัน จึงถามพระสารีบุตรว่า
ในโลกนี้คนโง่มาก หรือคนฉลาดมาก ? พระสารีบุตรจึงตอบว่า
คนโง่มาก คนฉลาดมีน้อย

ท่านสัญญาชัยจึงสรุปอย่างคนมีโลกทัศน์ที่กว้างขวางว่า **ถ้าฉัน
ไม่ต้องกลัวหรอก คนฉลาด ๆ ก็ไปหาพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้ฉลาด
คนโง่ ๆ ก็จะมาหาเราซึ่งเป็นคนโง่**

โดยหลักนี้ ก็เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความจริงข้อนี้ได้ตลอดกาล
อันยาวนานทีเดียว

เรื่องนี้คล้ายกับของในตลาด ที่คนเขานิยมชมชอบกันมาก
เป็นสินค้าที่ติดปากชาวบ้าน จะมีคู่แข่งคือสินค้าปลอมเกิดขึ้นใน
รูปลักษณะอย่างเดียวกัน ถ้าหากคนไม่รู้แจ้ง ไม่เข้าใจตามความเป็นจริง
ที่แท้จริงของสิ่งเหล่านั้น โดยเนื้อหาโดยสาระแล้ว ก็จะถูกหลอกต้มได้

นี่คือยุคสมัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา แต่เราก็ไม่สามารถตรวจสอบ
ได้ในทุกกรณีไม่ว่าในกรณีของความดี ในกรณีของคนดี หรือกรณีของ
สิ่งที่ดีก็ตาม

การจะศึกษาในเรื่องเหล่านี้ ให้เกิดความเข้าใจโดยแท้จริง จะถือว่าเป็นการกระหายธรรม แล้วก็ค้นคว้าจนพบธรรมะอย่างแท้จริงนั้น จะต้องมองไปเป็นช่วง ๆ ถึง ๓ ช่วงด้วยกัน

ช่วงแรก คือมาตรฐานในการกำหนดความดี ความดี นั้นจะมีมาตรฐานในการกำหนดอยู่ นั่นก็คือสิ่งที่ผ่านการทดสอบ พิสูจน์กันมาแล้วจากบุคคลทั้งหลายเป็นอันมาก ที่เราสรุปว่า เป็นธรรมะได้แก่ คำสอนที่มีอยู่ในศาสนาต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า ศาสนาเหล่านั้นได้ผ่านการพิสูจน์ทดสอบมานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของคำสอน และกลายเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลทั้งหลาย มีศาสนิกแพร่หลายไปในส่วนต่าง ๆ ของโลกเป็นอันมาก อย่างน้อยก็ ๓ ศาสนา ที่ได้ชื่อว่า เป็นศาสนาของโลก

ระบบคำสอนเหล่านั้น ได้ผ่านการรู้ด้วยญาณปริชาตาม สถานะของศาสดาเหล่านั้น และก็มีคนตรวจสอบพิสูจน์กันมา โดยลำดับ คำสอนเหล่านั้นจึงถือได้ว่าเป็นความถูกต้องดีงาม ในฐานะนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในฐานะของพุทธศาสนิกชน เราจะเห็นว่า การกำหนดความดีนั้น จะต้องอาศัยจากการศึกษา ที่เรียกว่า พระปริยัติสัทธรรม ที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงไว้ อย่างถูกต้องชัดเจน สามารถนำไปศึกษาพิจารณาเทียบเคียงได้

มาตรฐานเหล่านี้จะเป็นมาตรฐานสากล หมายความว่า จะนำไปทดสอบพิสูจน์ที่ไหนก็ได้ เช่นท่านบอกว่า คนชั่วก็คือ คนที่ทำทุจริต พุดทุจริต คิดก็ทุจริต ทำทุจริตและพุดทุจริตนั้น ออกจะดูง่าย แต่พอถึงคิดทุจริตนี้มีปัญหาทันที เพราะว่าสัตว์โลก ทั้งหลายนี้ สัตว์โลกที่น่ากลัวที่สุดก็คือคน เพราะคนสามารถคิด อย่างหนึ่ง ทำอย่างหนึ่ง และก็พุดอย่างหนึ่งได้ อย่างที่เราเรียนกันมา ตั้งแต่เป็นเด็กในโคลงโลกนิติที่ว่า

มหาสมุทรสุดลึกล้ำ	คณนา
สายดิ่งทิ้งทอดมา	หยั่งได้
เขาสองอาจวัดวา	กำหนด
จิตมนุษย์นั้นไซ้ไร	ยากแท้หยั่งถึง

เหตุทั้งนี้ เพราะคนเรานั้น สามารถคิดอย่างหนึ่งได้ แล้วก็ทำ ออกมาอีกอย่างหนึ่งได้ แล้วก็พุดออกมาอีกอย่างหนึ่งได้ บางครั้งก็เป็น การกระทำได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การพิสูจน์ทดสอบจึงมามองดูที่สิ่งดี ซึ่งถือว่า เป็นเรื่อง ที่เราพิสูจน์ทดสอบได้ง่ายกว่าคนดี

การตรวจสอบพิสูจน์ว่า สิ่งดีนั้นคืออะไร เราจะต้องทำ ความเข้าใจไว้ก่อนว่า สิ่งดีนั้นได้แก่สิ่งที่มีประโยชน์ สามารถเกื้อกูลแก่ คนเรา ตามสมควรแก่ฐานะนั้น ๆ เช่น สมมติว่า ยาดี ก็สามารถพิสูจน์ ทดสอบได้ว่า เมื่อรับประทานไปแล้วสามารถบำบัดรักษาโรคได้ อาหาร

ดี เราสามารถพิสูจน์ได้ตั้งแต่กลิ่น ตั้งแต่สี ตั้งแต่รูปร่างของอาหาร เหล่านั้น จนถึงกับรับประทานเข้าไปแล้วไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกาย นี่ก็สามารถพิสูจน์ทดสอบถึงสิ่งที่ดีได้ ตลอดถึงเสื้อผ้า เครื่องใช้ไม้สอย รถราอะไรต่าง ๆ ดีนี้ สามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้อย่างน้อยก็ในระยะนั้น ๆ และถ้าหากว่าเป็นของดีไม่มีปัญหาสำหรับเราก็เป็นอันใช้ได้

เพราะว่าเครื่องใช้ไม้สอยอะไรต่าง ๆ ตลอดถึงหยาบคาย อาหารต่าง ๆ นั้น บางทีก็อยู่ในลักษณะลางเนื้อชอบลางยา บางคนได้รับผลประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้น แต่บางคนอาจได้รับโทษก็ได้ เช่น ยาบางขนาน แม้จะดีแต่ก็อาจจะดีสำหรับบางคน แต่บางคน อาจจะเป็นโทษก็ได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการพิสูจน์ทดสอบแล้วเราก็ทำข้อยุติได้ง่าย

คราวนี้การพิสูจน์ที่คนนี้ออกจะพิสูจน์กันยาก เพราะความดีกับคนดีนี้พิสูจน์ไม่เหมือนกัน

ความดีนั้นพิสูจน์จากตัวเราเอง

คนดีนั้นพิสูจน์ที่บุคคลอื่น

ให้สังเกตประเด็นที่สำคัญเอาไว้ว่า ความดีนั้นเราสามารถพิสูจน์ที่ตัวที่ใจของเราเอง เช่น ท่านแสดงไว้ว่า

ขันติ ความอดทน โสรัจจะ ความสงบเสงี่ยม ทำให้บุคคล
นั้นงาม เพราะเป็นธรรมะที่ทำให้บุคคลให้งาม หรือ สติสัมปชัญญะ
มีอุปการะแก่บุคคลทั้งหลาย เราก็เสริมสร้างสติสัมปชัญญะ
ให้เกิดมีขึ้นที่ตัวของเรา ไม่ว่าจะในการทำ การพูด หรือการคิดก็ตาม
เราก็จะเห็นผลของสติสัมปชัญญะด้วยใจของเราเอง หรือที่ท่าน
แสดงว่า เมตตารธรรมค้ำจุนโลก เราก็สร้างจิตให้เกิดมีเมตตาขึ้น
แสดงออกมาทางกาย ทางวาจา โดยมีเมตตาอยู่ที่ฐานใจ มีเมตตา
คุ้มครองใจ

อย่างไม่มีอะไร เราก็เห็นความสงบ ความเยือกเย็น
ที่เกิดขึ้นภายในใจเรา โดยไม่จำเป็นต้องไปดูที่บุคคลอื่น

หรือว่า ศิลปิน นั้แหละ ท่านบอกว่า เบญจเวรวิรติ คือ
งดเว้นจากเวรภัยทั้ง ๕ ประการ เราก็ลงมือประพฤติปฏิบัติตาม
หลักของศีลทั้ง ๕ ประการ เราจะพบตัวเองว่า มันมีความแปลก
เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อก่อนมีเวรมีภัยมีอันตราย
กับบุคคลทั้งหลาย เคยทะเลาะวิวาทด่าทอกัน เดียวนี้มันสงบไป
สงบไปเพราะอะไร เราก็เชื่อมโยงไปได้ว่า สงบไปเพราะเราสมาทาน
ศีลห้า รักษาศีลห้า เป็นต้น

รู้ว่าใครชั่วดีดูที่ไหน

แต่พอพิสูจน์คนดี ปรากฏว่า เราต้องไปมองบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ตัวเรา ว่าเป็นคนดีหรือไม่เป็นคนดี

ในสมัยพุทธกาลนั้น มีพราหมณ์ผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง ทราบเกียรติคุณของพระพุทธเจ้าว่า เป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธ อย่างที่เรายกย่องกันในพระพุทธคุณ ท่านพราหมณ์คนนั้นบังเกิดความสงสัยไม่แน่ใจตามที่ได้ทราบมาว่า พระพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้นจริงหรือไม่ จึงได้ส่งคนไปศึกษาติดตามดูพระพุทธเจ้าเป็นเวลาถึง ๗ เดือน

ในที่สุดก็พิสูจน์ทดสอบได้ว่า พระพุทธเจ้าเป็นพระพุทธเจ้าจริง ๆ

พราหมณ์พาวรี ทราบข่าวเกียรติคุณของพระพุทธเจ้าว่าเป็น
พระอรหันต์ลั้มาลั้พระพุทธเจ้า รู้ดีรู้ชอบด้วยพระองค์เอง แล้วก็ส่งคน
ไปพิสูจน์ทดสอบด้วยการตั้งคำถามที่ยากมาก คนสามัญธรรมดาไม่
สามารถจะตอบคำถามเหล่านั้นได้ แต่พระพุทธเจ้าก็ตอบได้ ในขณะที่
เดียวกันก็สังเกตผลอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือผลจากการตอบ
คำถามของพระพุทธเจ้านั้น ผู้ฟังที่มาฟังในครั้งนั้น สามารถบรรลุ
มรรคผลเป็นพระอริยบุคคล ได้ทั้งหมด

นั่นก็หมายความว่า พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ดี ตรัสรู้ชอบ
ด้วยพระองค์เองด้วย และก็สามารส่งสอนบุคคลอื่นให้ตรัสรู้
ตามที่พระองค์ตรัสรู้ได้ด้วย

นี่คือระบบของโบราณบัณฑิตทั้งหลาย ที่ท่านใช้ในการ
ตรวจสอบในการวินิจฉัยพิจารณาบุคคลต่าง ๆ จนถึงกับพระพุทธเจ้า
ได้ทรงแสดงเอาไว้ว่า

**ความเป็นผู้มีศีลนั้น จะพึงรู้ได้ก็ต้องอาศัยการอยู่
ร่วมกัน และต้องอยู่ร่วมกันนาน ๆ ต้องคอยสังเกต
พิจารณาจึงจะรู้ ถ้าไม่สังเกตไม่พิจารณาจะไม่รู้**

ในแง่ของธรรม องค์ธรรมนั้น ให้ลองสังเกตองค์ธรรม
บางอย่างนั้น เวลาแสดงออกมานั้นไม่มีใครที่จะรู้ว่า ผิดหรือถูก
ดีหรือไม่ดี

ตัวอย่างเช่น ความโอ้อวดกับความสำรวมระวัง หรือ
มารยาทการเสแสร้งกับความมีเมตตาธรรม เป็นต้น จนถึงกับ
คติโบราณของไทยเราที่ว่า

ปากปราศรัย ใจเชือดคอ

มือถือสาก ปากถือศีล

นั่นคือ ลักษณะที่ขัดแย้งกันอยู่ภายในใจตนกับอาการ
ที่ตนแสดงออกว่าจริง ๆ แล้ว ปากที่ปราศรัยออกมานั้น มีลักษณะ
ของธรรมะ มีลักษณะของวจีสุจริตอยู่ แต่ว่าภายในใจของเขา
กลับกลายเป็นมโนทุจริต คือมีความคิดในทางที่จะเบียดเบียน
ที่จะประทุษร้าย หรือที่จะกระทบกระทั่งเบียดเบียนเปรี้ยวอะไร
ต่ออะไรต่าง ๆ ก็แล้วแต่ในกรณีนั้น ๆ

ดังนั้น การตรวจสอบพิจารณาในลักษณะนี้ จึงทรง
สอนให้ใช้เวลานาน ๆ ใช้เวลาพิจารณาเทียบเคียงคอยดู ตัดสิน
บางอย่างเช่น กรณีของความคิดความเห็นที่ปรากฏออกมา
ได้ชัดในเรื่องเหตุการณ์ของสังคมโลก อย่างลัทธิคอมมิวนิสต์
ที่นำไปใช้ในการปกครองในบางประเทศ ในบางส่วนของโลก
จนเกิดมีการขัดแย้งกัน ถกเถียงกัน เช่นฆ่ากัน ทำให้
ประชาชนต่างล้มตายกันเป็นจำนวนมาก

ฝ่ายโน้นก็ว่าของเขาถูกต้องดีงาม ฝ่ายประชาธิปไตยก็ว่า
ของตัวถูกต้องดีงาม ในที่สุดก็มีการต่อสู้ การหักล้างกัน เพื่อให้
อีกฝ่ายหนึ่งยอมจำนนต่อความคิดความเห็นของตน

บนเส้นทางของการต่อสู้ นั้น ถ้าเราย้อนกลับไปอ่านเอกสาร
ในแต่ละปีที่ผ่านมา นั้น ต่างฝ่ายก็แสดงออกถึงความชื่นชมในลัทธิ
ในความคิดของตน

แต่ก็ได้พิสูจน์ทดสอบแล้วว่า ลูกหลานของชนกลุ่มนั้นเอง
ที่ได้พิจารณาตรวจสอบกันยาวนาน คือตั้งแต่เกิดมาจนถึงเวลานี้
เขาก็ได้มองเห็นจุดบกพร่องต่าง ๆ เมื่อนำไปพิจารณาเทียบเคียงกับ
ลัทธิประชาธิปไตยแล้ว ก็เห็นว่าลัทธิประชาธิปไตยนั้นดีกว่า แล้วเขา
เหล่านี้ก็คือลูกหลานของชนกลุ่มนั้น ซึ่งได้พิสูจน์ตรวจสอบด้วย
ตัวของเขาเอง และเขาก็ได้จัดการเปลี่ยนแปลงแก้ไข อย่างที่เรา
พบเห็นเป็นข่าวคราวกันในขณะนี้

จะเห็นว่า กว่าที่พิสูจน์ทดสอบได้ ต้องใช้เวลายาวนานถึง
๗๐ กว่าปี

บนเส้นทางของการต่อสู้ และพิสูจน์ทดสอบว่าดีหรือไม่ดี
ถูกหรือไม่ถูก เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์นั้น มีคนตายไป
เท่าไร โลกสูญเสียวรรพชาตินี้ไป เพื่อการนี้เท่าไร การพลัด
พรากสูญเสียด่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกนั้นมีเท่าไร ใครมองถึงปัญหา
เหล่านี้บ้างไหม ?

ตรงนี่เองเป็นจุดเริ่มต้น ที่ความแตกต่างกันทางความคิด
เห็นเกิดขึ้น คือฝ่ายหนึ่งเป็น**มิจฉาทิฏฐิ** อีกฝ่ายหนึ่งเป็น **สัมมาทิฏฐิ**
แต่จะไปชี้ได้อย่างไรว่า เป็นมิจฉาทิฏฐิหรือสัมมาทิฏฐิ เพราะยังมี
แง่มุมต่าง ๆ ที่จะนำมายืนยันนำมาต่อสู้กัน และในที่สุดบนเส้นทาง
แห่งการต่อสู้กัน การพิสูจน์ทดสอบเราก็พบเห็น ความสูญเสียบ ความ
แตกแยก ความพินาศทำลายสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นอันมากทั้งเป็น
รูปธรรมและนามธรรม ทางนามธรรมนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเห็น
ได้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณีของ
บรรพชน ต่าง ๆ ได้ถูกชนกลุ่มนี้ทำลายล้างไป

แต่ที่นี้บางอย่าง มันไม่ไกลถึงขนาดนั้น คือไม่จำเป็นต้อง
จะใช้เวลานาน รอคอยยาวนานกันถึงขนาดนั้น เราสามารถ
พิสูจน์ทดสอบได้ ก็คือลักษณะของอุปกิเลส อุปกิเลสเครื่อง
เศร้าหมองใจ ที่มีอยู่ภายในใจของบุคคลนั้น ส่วนมากแล้วจะเกิด
มาจาก **โลภะ** คือมุ่งที่จะได้ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ แต่ว่ามี
มาตรฐานที่จะต้องกำหนดกันไว้ว่า จะต้องเป็นอย่างนั้น จะต้อง เป็นอย่างนี้
คือจะมีลักษณะอย่างหนึ่งที่ท่านใช้คำว่า การแข่งดี การโอ้อวด การเจ้าเล่ห์
หรือมานะเหล่านี้ แต่ละอย่าง ๆ จะมี ลักษณะคล้าย ๆ กับแพชั่นโชว์
ซึ่งเราจะเห็นว่า แพชั่นโชว์นั้น จะเดินจะเห็นจะตบจะแต่งจะประดับ
ประดาอะไรต่ออะไรล้วนแล้วแต่ดูสวยงามไปหมดดีไปหมด

แต่ว่าการกระทำทั้งหมดของเขานั้น ถ้าหากคนเห็นตาม
คล้อยตามมีความชื่นชมยินดีแล้ว จะต้องมองกลับอีกทีหนึ่งว่า
ใครเป็นคนได้ประโยชน์ที่แท้จริงจากแพชชันโชว์เหล่านั้น กลุ่มที่ได้
ประโยชน์ก็คือ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับแพชชันเหล่านั้นแหละ ที่จริง
เราไม่ได้อะไรเลย ถ้าจะคิดถึงส่วนได้ก็คือ เราได้เสียเงินได้ชื่อของ
โดยที่ไม่มีความจำเป็นอะไรในหลาย ๆ เรื่องด้วยกัน

ฉะนั้น คนเราจะต้องสร้างความคิดขึ้นมาอย่างมีระบบ
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพิสูจน์ทดสอบคนนั้นโบราณท่านว่าไว้
มากเลย

คบคนดูหน้า ชื่อผ้าดูเนื้อ

อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน จะจนใจเอง

ตลอดถึงว่า เชื่อคน อย่าเชื่อคน เชื่อหายหนมมักเสียการ

ทศกัณฐ์พระยามาร หนุมานล้วงเอาดวงใจ เป็นต้น

ทำไมท่านจึงเน้นไปที่ตัวดี ตัวดีมีการเสแสร้งได้ คือสินค้า
ดีทำให้มีคนทำเทียมทำปลอมได้ เพราะคนทำปลอมนั้นต้องการผล
ประโยชน์จากชื่อเสียงของสินค้าดีเหล่านั้น จึงต้องทำสินค้า
ปลอมขึ้น เพราะถ้าคนยอมรับสินค้าปลอมว่าเป็นสินค้าดีแล้ว
เขาก็จะได้ประโยชน์จากการปลอมสินค้านั้น

มีสิ่งที่น่าคิดก็คือ คนทำดีนั้นจะไม่มีใครเสแสร้ง
แต่คนชั่ว นั้นพร้อมที่จะเสแสร้งทำดี เพราะว่าทำชั่วนั้นไม่ได้
ประโยชน์ เป็นการหักทราญ เป็นการทำลายล้างผลประโยชน์ของ
บุคคลทั้งหลาย

ฉะนั้น คนดีท่านไม่กระโจนลงไปเสแสร้งทำชั่ว เพราะ
ท่านรู้ว่า ความชั่วเป็นเรื่องที่ควรหลีกเลี่ยง ท่านก็ไม่ทำแต่ว่า
ความดีนั้น คนชั่วพร้อมที่จะเสแสร้งทำ

ดีไม่แท้แยที่หลัง

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เรื่องเรวดีวิมาน เล่าถึงผู้หญิงคนหนึ่งที่ต้องการจะแต่งงานกับนนทियมานพ แต่นนทियมานพไม่ชอบความประพฤติ หรือการปฏิบัติตนของนางเรวดีก็ถูกปฏิเสธไป ญาติพี่น้องก็ไปบอกนางเรวดีว่า นนทियมานพไม่ชอบอย่างนั้นนะ นางก็เสแสร้งทำตัวเป็นกุลสตรี มีศีลาจารวัตรเรียบร้อย เรียกว่าเปลี่ยนหน้ามือเป็นหลังมือ อยู่ได้เป็นเดือน ๆ เป็นปี ๆ นนทियมานพอุบาสกก็รอคอย และได้ทดสอบอยู่นานก็เห็นว่า เป็นจริงเพราะไม่มีญาณวิเศษอะไร

ในที่สุดก็ยอมแต่งงานด้วยกับนาง แต่พออยู่กันไปไม่กี่วันนิสัยจริงก็ออกมา สร้างความทุกข์ทรมาน ความรำคาญใจให้เกิดขึ้นแก่นนทियมานพมาก ในขณะที่เดียวกันก็ผลักดันนนทियมานพเข้าหาพระศาสนามากยิ่งขึ้น โกลัซิดกับพระศาสนามากยิ่งขึ้น ประพฤติปฏิบัติธรรมะได้สูงขึ้น

จะเห็นได้ว่า ถ้าเราตัดสินกันในช่วงสั้น ๆ อย่างนั้น ก็ถือว่านางเรวดีนั้นเป็นกุลสตรีที่มีศีลาจาระควรแก่การยกย่องนับถือชื่นชมยินดีของบุคคลทั้งหลาย แต่พอนาน ๆ เข้าสิ่งปลอมนี้อย่างไร ๆ ก็ต้องปลอมต้องแสดงออก แต่ปัญหาว่า ช่วงระยะเวลาในการพิสูจน์ทดสอบอาจจะใช้เวลายาวนานหน่อย

อย่างที่พูดถึงลัทธิการเมืองดังที่กล่าวแล้วนั้น คนเขาก็พอรู้กันว่าไม่ดี แต่ว่าการพิสูจน์ทดสอบละ พวกกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายที่จะได้จากลัทธินี้ ก็พยายามโหมซื้อประเด็นของความดี หลบเลี่ยงไม่ซื้อประเด็นที่บกพร่องต่าง ๆ ก็สามารถทำให้ใ้มน้ำวจิตใจของบุคคลทั้งหลายได้ แล้วคนก็หลงตามเชื่อตามกันไป จนกว่าจะพิสูจน์กันได้ต้องใช้เวลายาวนาน กว่าหาข้อยุติลงได้ว่าคนได้ปฏิเสchlussลัทธิการเมืองนี้

จะอย่างไรก็ตาม คนที่เสนอลัทธิเหล่านี้เขาก็ได้ประโยชน์ไปแล้ว คนส่วนใหญ่ก็ได้ล้มหายตายจากไปแล้วด้วยซ้ำไป แต่ว่าคนที่ต้องประสบความเดือนร้อน เพราะการแก่งแย่งต่อสู้ของบุคคลเหล่านี้ก็ได้ตายไปแล้วเป็นอันมาก ประสบกับความพลัดพราก สูญเสียไปแล้วเป็นอันมากอย่างที่เรารู้กัน

คิดให้ดีเสียก่อนไม่ร้อนใจ

ปัจจุบันนี้มี ข่าวลือ แพร่หลายกันมาก แต่กลับก็มีคนเชื่อ จนถึงกับมีท่านผู้ใหญ่ท่านหนึ่งพูดว่า

ข่าวลือก็คือ เรื่องจริงที่ปิดไว้ไม่มิด

เป็นคำนิยามที่ฟังได้ในบางกรณี แต่ไม่ใช่ทุกกรณี เพราะ ข่าวลือนั้นบางที่เขาสร้างขึ้นมาจากความโลภ บางที่ข่าวลือเกิดขึ้น เพราะกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายมีเจตนาสร้างขึ้น ด้วยเห็นว่าถ้า คนเชื่อตามคล้อยตามในลักษณะนั้นแล้ว ตัวเองก็จะได้ประโยชน์ โดยเฉพาะสังคมไทยของเรานั้น

การสร้างข่าวลือในลักษณะซุบซิบ บอกว่า นี่เป็นข่าวลับ เฉพาะอย่าบอกใครนะ บอกให้คุณคนเดียวเท่านั้น อย่าบอกแก่คนอื่น ข่าวลือแบบนี้จะมีการแพร่สะพัดเร็วมาก เพราะคนเผยแพร่ รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ และการเผยแพร่ข่าวลือในลักษณะนี้ ตัวเองเป็นคนสำคัญสามารถรู้ข่าวที่ลับพิเศษ แสดงว่าตนเองรู้ คนเดียว คนที่ได้ฟังเพื่อแสดงสถานะของตนเองก็ไปซุบซิบ ๆ ต่อไปเรื่อย ๆ

ตกลงก็กลายเป็นเครื่องมือของต้นข้าวลือทั้งหลาย แต่ในที่สุด ข้าวลือที่มานั้นเมื่อถามว่าใครว่าใครพูดแล้ว จะอ้างว่า เขาว่าและอ้างเขา ๆ กันไปเรื่อย ๆ จนถึงกับเวลานี้เราอ้างเขาไป หักล้างคำสอนในทางพระพุทธศาสนาก็มี โดยให้เหตุผลว่า เอ๊ะ พระไตรปิฎกว่าอย่างนี้ แต่เขาว่าอย่างนี้นะ แล้วเอาเขานั้นมาชน กับพระพุทธเจ้า เลยไม่รู้ว่าเป็นเขาไหนเขาไหนด้วยซ้ำไป

นั่นคือจุดที่เราเห็นว่าเป็นอันตราย ในลักษณะคล้าย ๆ กับ พวกกระต่ายตื่นตูม ที่เราเคยเรียนมาแล้วในนิทานอีสปตั้งแต่ เป็นเด็ก

มันเกิดมาจากอะไร ? เกิดมาจากการผลิผลลาม การด่วน เชื่อถือ การด่วนตัดสิน การด่วนยอมรับโดยกลุ่มผลประโยชน์ ทั้งหลายที่พยายามจะเสนอแนวทางให้ตัวเองยอมรับเงื่อนไขที่เขา ตั้งขึ้น ถ้าเรายอมรับเงื่อนไขเหล่านั้นแล้ว พวกกลุ่มเสนอนั้นแหละ คือกลุ่มคนที่จะได้ผลประโยชน์ แต่เราไม่ได้อะไร กลับจะตกเป็น เครื่องมือของบุคคลอื่นด้วยซ้ำไป

ดังนั้น การอยู่อย่างมีปัญญา จึงเป็นหลักการสำคัญ ของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นการพิสูจน์ทดสอบสิ่งดี ความดี หรือคนดีก็ตาม จะต้องมีการทดสอบให้ถูกต้องถ่องแท้ ตามความเป็นจริง

ความจริงแห่งการดำรงชีวิตว่า แม้ชีวิตของคนแต่ละคน จำเป็นต้องมีเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค อันสรุปเรียกว่า ปัจจัย ๔ ก็ตาม แต่ ปัจจัยเครื่องอาศัยในการดำรงชีวิตทั้ง ๔ ประการนี้ มีความเป็นตาบสองคมอยู่ในตัวคือ

ถ้าบุคคลได้ศึกษาให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่แท้จริงอันตนควรได้จากปัจจัย ๔ ทำตนเองให้เป็นนายปัจจัย ๔ ไม่ให้ปัจจัย ๔ เป็นนายของตน ก็จะได้รับผลประโยชน์จากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิต ในการประกอบกิจที่เป็นกุศล และพัฒนาตนเองให้สูงขึ้นทั้งในด้านฐานะ การงาน การเงิน ชีวิต และจิตใจ

ในทำนองตรงกันข้าม ถ้าหากบุคคลไม่มุ่งไปที่วัตถุประสงค์ ประโยชน์อันตนจะได้จากการบริโภคนปัจจัย ๔ แล้ว ย่อมก่อให้เกิดปัญหานานาประการขึ้น ในการแสวงหาการครอบครอง การบริโภคนปัจจัยยิ่งไปกว่านั้น หากการแสวงหาปัจจัย ๔ โดยขาดความสำนึก ที่ชอบที่ควรด้วยเหตุผลแล้ว อาจจะถูกแรงผลักดันของตัณหากระตุ้นให้แสวงหา การบริโภคนปัจจัยออกนอก ลู่ นอกทาง กลายเป็นการกระทำผิดกฎหมาย คีลธรรม นำให้เกิดปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ อาชญากรรมต่าง ๆ เพราะปัจจัย ๔ เป็นเหตุก็ได้ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทุกยุคทุกสมัย ส่วนมากแล้วจะเกิดจากปัจจัย ๔ เป็นเหตุ เพราะความต้องการปัจจัย ๔

ของคนที่ไม่มีอาการจำกัด ในขณะที่ปัจจัย ๔ มีจำนวนจำกัด การ
แสวงหาปัจจัย ด้วยแรงกระตุ้นของตัณหาจึงเกิดขึ้น จนถึงออกมา
ในลักษณะ แย่งกัน อย่างที่พูดว่า

แย่งอาหารกันกิน

แย่งถิ่นกันอยู่

แย่งคู่กันพิศวาส

แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่

เสนาสนตณหา

เสนาสนเหตุ วา ภิกขเว ภิกขุโน ตณหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชตีติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตณหาเมื่อจะเกิดแก่ภิกษุ

ย่อมเกิดเพราะเสนาสนะเป็นเหตุ

ทาสตัณหาก็มีปัญหา

ปัญหาที่น่าศึกษาคือ อะไรที่เป็นตัวผลักดันให้เกิดเรื่องเหล่านี้ขึ้น ? คำตอบปัญหาข้อนี้อาจมองกันได้หลายแง่ แต่พระพุทธศาสนาเน้นไปที่มูลเหตุที่แท้จริงคือ ตัณหา ความทะเยอทะยานอยาก จนขาดการควบคุมด้วยเหตุผลและสติปัญญา จนมันเกิดขึ้นครอบงำ ท่วมทับจิตใจของคนนั่นเองเป็นตัวกระตุ้น และเป็นแรงผลักดันให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น ต่อแต่นั้นความทุกข์ในรูปแบบต่าง ๆ ก็ติดตาม ซึ่งผู้มีปัญญาอาจพิจารณาเห็นความจริงข้อนี้ได้ไม่ยากนัก

เฉพาะในที่นี้จะกล่าวเฉพาะเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นตัวอย่าง ที่ทรงแสดงว่าตัณหาเมื่อจะเกิดขึ้น ก็เกิดเพราะที่อยู่อาศัยเป็นเหตุ กิเลสและตัณหาที่ทรงอุปมาเหมือนไฟที่มีความร้อนด้วยตัวของมันเอง และทำบุคคลผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับไฟให้เกิดความเว้าร้อนตามไปด้วย ไฟโดยสภาพของมันจึงมีคุณอนันต์ แต่มีโทษมหันต์

คุณและโทษของไฟอยู่ที่ไหน ?

คุณของไฟ มีได้เมื่อบุคคลผู้ใช้ไฟสามารถควบคุม ปริมาณความร้อนของไฟ แล้วใช้ไฟไปในกรณีต่าง ๆ トラバド ที่ยังสามารถควบคุมไฟได้ คุณของไฟก็คงมีอยู่ตรงนั้น แต่ยามใด ที่ปริมาณความร้อนของไฟสูงเกินไป จนคนไม่อาจควบคุมได้ หรือ ควบคุมได้ช้า อันตรายจากไฟก็จะเกิดขึ้นมากบ้างน้อยบ้าง ตาม สมควรแก่กรณี

ไฟคือกิเลสตัณหา ก็ทำนองเดียวกัน การดำรงชีวิตของ ชาวโลก ซึ่งยังไม่สามารถละ ดับ ตัณหาได้ ยังคงทำอะไรไปตาม แรงกระตุ้นของตัณหาอยู่ ยามใดที่ตกเป็นทาสของตัณหา คือให้ ตัณหาบังคับใจ แทนที่ใจจะบังคับใช้ตัณหา ความเดือดร้อนจะ เกิดขึ้นแก่คุณนั้นทันที เหตุนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงแสดงว่า

บุคคลผู้ตกเป็นทาสแห่ง ตัณหา

ย่อมประสบ ความเดือดร้อน

ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่คนต้องแสวงหา ครอบครองใช้สอย ซึ่งไม่มีใครปฏิเสธได้ ที่อยู่อาศัยจึงมีความจำเป็นแก่พระอริยะเจ้า และปุถุชนเหมือนกัน แต่พระอริยะเจ้าท่านไม่มี ปัญหาเรื่องที่อยู่ อาศัยเพราะท่านไม่แสวงหา ครอบครอง ใช้สอยที่อยู่อาศัย ด้วยตัณหา แต่ปุถุชนกลับมีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยทุกยุคทุกสมัย

ถ้าจะมีปัญหาถามว่า อะไรเป็นตัวการสำคัญให้เกิดปัญหาเหล่านี้ ?

ตัวการที่แท้จริงคือ ตัณหา ความทะเยอทะยานอยากที่เกิดขึ้นโดยขาดการควบคุมดังกล่าว

ผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา ท่านเริ่มด้วยการสอนให้ทราบว่ามีปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิตมี ๔ อย่าง คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ที่เรียกว่าปัจจัย ๔ ดังกล่าวมาแล้ว ในขณะที่เดียวกันเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บวชเข้ามาต้องกลายเป็นผู้รับใช้ตัณหาในอารมณ์ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าจึงประทานหลักทั้งในชั้นของพระวินัย และชั้นของการปรับใจให้เล็งเห็นวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ตนจะพึงได้จากที่อยู่อาศัย เป็นต้น ไว้เป็นอันมาก เช่น

ในชั้นของบทบัญญัติทางพระวินัย เพื่อควบคุมใจไม่ให้กระสันอยากในที่อยู่อาศัย จนเกินความจำเป็นที่แท้จริง ทรงบัญญัติข้อห้าม พร้อมด้วยการกำหนดโทษแก่ผู้ละเมิดไว้หลายระดับ เช่น

ภิกษุสร้างกุฎีที่ต้องก่อและโบกด้วยปูนหรือดิน ซึ่งไม่มีใครเป็นเจ้าของ จำเพาะเป็นที่อยู่ของตน ต้องทำได้ประมาณโดยยาวเพียง ๑๒ คืบพระสุคต กว่าเพียง ๗ คืบวัดในร่วมใน และต้อง
อยู่เย็นเป็นสุข ๓๔

ให้สงฆ์แสดงที่ให้ก่อน ถ้าไม่ให้สงฆ์แสดงที่ให้ก่อนก็ดี ทำให้เกิน
ประมาณก็ดี ต้องสั่งมาทีเสส

ถ้าที่อยู่ซึ่งจะสร้างขึ้นนั้นมีทายกเป็นเจ้าของ ทำให้เกิน
ประมาณได้ แต่ต้องให้สงฆ์แสดงที่ให้ก่อน ถ้าไม่ให้สงฆ์แสดง
ที่ให้ก่อน ต้องสั่งมาทีเสส

การที่ทรงวางกฎเกณฑ์ไว้เช่นนี้ นอกจากจะเป็นเหตุผล
ทางพระวินัยแล้ว ยังมีผลในการป้องกันมิให้พระรบกวนชาวบ้าน
ในเรื่องการสร้างที่อยู่จนเกินความจำเป็น ทั้งสามารถควบคุม
ความอยากได้วัตถุต่าง ๆ เกี่ยวกับกฐิ และขนาดแห่งกฐิที่เกิน
ความจำเป็น เพราะแม้จะมีความอยากได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ แต่ต้องมา
ติดที่ไม่มีที่ว่างสิ่งทีตนอยากได้ ในที่สุดจะค่อยบรรเทาความ
อยากลงไปได้เอง แต่ถ้าชาวบ้านเป็นเจ้าของสร้างเองเป็นเรื่อง
ของเขา ที่อาจทำได้ตามกำลังทรัพย์และกำลังศรัทธาของเขาเอง
เป็นเรื่องของผู้ต้องการบุญแล้วทำบุญ ไม่มีปัญหาทางพระวินัย

๒ ชั้นของการกำหนดพิจารณา จึงใช้สอยที่อยู่อาศัยว่า
เพียงเพื่อบำบัดความหนาวร้อน บำบัดสัมผัสจากเหลือบยุง ลม
แดด และสัตว์เลื้อกคลาน เพื่อบรรเทาอันตรายอันเกิดจากฤดูกาล
และเพื่อแสวงหาความสุขความสงบ

หากว่าบุคคลได้พิจารณาตามที่ทรงแนะไว้ ทำให้สามารถกำหนด
วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการแสวงหา ใช้สอยที่อยู่อาศัยมี
เป้าหมายอยู่ที่สำเร็จประโยชน์ คือป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย
ภัยจากธรรมชาติ มีความสุขสงบใจได้ ถือว่าเป็นการเพียงพอแล้ว

ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ดังกล่าวมา ย่อมสามารถ
ลดปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยลงไปได้มาก ทำให้ใจรู้จักกับคำว่า
พอแล้วได้ เพราะเรือนกายนั้นให้ความสบายกายเท่านั้น หากใจ
ไม่รู้จักกับคำว่า พอแล้ว สำเร็จประโยชน์แล้ว ความสุขกาย
สบายใจจะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะตัณหาในที่อยู่อาศัยคงมีอยู่เรื่อยไป
ตามลักษณะของตัณหาที่ทรงแสดงไว้ว่า ก่อให้เกิดความมีความ
เป็นสืบเนื่องกันไป จิตจะผูกพันอยู่ด้วยอำนาจความกำหนัดความ
เพติดเพลินอยู่ในสิ่งเหล่านั้น ความอยากที่สลายไปในเรื่องที่อยู่อาศัย
จะมีความเปลี่ยนแปลงในตัวของตนเอง เช่น

คราวแรก อาจต้องการเพียงที่อาศัยอยู่กินหลับนอน
เท่านั้น เมื่อแสวงหาจนได้มาตามที่ต้องการแล้ว ตัณหาจะ
กระชับใจให้มีการขยับขยายปรับปรุง เพิ่มเติมตกแต่งที่อยู่
อาศัยเพื่อความสวยงาม เมื่อทำได้ตามต้องการจิตก็จะสลายไป
ในทางแข่งขัน ในด้านความใหญ่โตความสวยงามราคาค่าก่อสร้าง
เป็นต้น จนถึงกับมีสิ่งก่อสร้างบางอย่างเกิดขึ้น เพื่อเป็นหนึ่งในโลก
อยู่เย็นเป็นสุข ๓๖

เช่น สวยที่สุด ใหญ่ที่สุด สูงที่สุดในโลก เป็นต้น ซึ่งสถานที่เหล่านั้นรักษาความเป็นหนึ่งอยู่ไม่ได้นาน เพราะตณหาที่ประกอบด้วยมานะ และความคิดแข่งขันกัน ยังคงมีอยู่ภายในจิตใจของคนในโลก ไม่นานนักจะมีสิ่งก่อสร้างบางอย่างขึ้นมาทำลายสถิติในด้านนั้น ๆ และคงเป็นเช่นนั้นอยู่ตลอดไป ผู้ที่ชนะจริง ๆ จึงไม่ใช่ตน แต่เป็นตณหาคือความทะยานอยาก ซึ่งเป็นเพียงนามธรรมเท่านั้น กลับมีผลานุภาพในการบงการให้คนทำอะไรมากมาย ๆ ไปตามแรงกระตุ้นของตน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในระดับของการดำรงชีวิตของคนทั่วไป ไม่มีใครสามารถดับตณหาได้ขาด แต่ตราบดีที่คนยังสามารถควบคุมตณหาได้ ปัญหาเรื่องการแสวงหา การครอบครอง แม้การใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ไม่ค่อยมีปัญหามากนัก โดยเฉพาะในเรื่องที่อยู่อาศัย ที่เกิดปัญหาเพราะคนปล่อยให้ตณหาควบคุมใจ จึงต้องทำอะไรไปตามอำนาจการบงการของตณหา แสวงหาที่อยู่อาศัยจนไม่อาจหาคำตอบได้ว่า เมื่อไรจะพอ จนบางครั้งเพราะที่อยู่อาศัยเป็นเหตุ ทำให้คนเข่นฆ่ากัน ทำลายกัน เพื่อแย่งหรือถือครองที่อยู่อาศัย มีอยู่ไม่น้อยความตองกำรรุนแรง จนถึงทำลายทรัพยากรของชาติ อันเป็นสมบัติร่วมกันของคนในชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น

ทางพระศาสนานั้น เคยเกิดปัญหาครั้งแล้วครั้งเล่า เพราะผู้ต้องการที่อยู่อาศัย ตามแรงกระตุ้นเตือนของตถาคต อย่างภิกษุชาวเมืองอาฬวี ในสมัยพุทธกาล เทียบรบกวนขออุปการณในการสร้างที่อยู่อาศัยจากชาวบ้าน ในลักษณะที่ไม่รู้จักประมาณ จนชาวบ้านเอือมระอาหนักเข้าไม่ต้องการจะพบเห็นพระ เมื่อพบเข้ากลัวพระจะขออุปการณการก่อสร้าง จนถึงกับวิ่งหนี นานเข้าขวัญกระเจิง แม้ได้พบเห็นโคเดินมาแต่ไกล เข้าใจว่าเป็นพระวิ่งหนีเอาคือ ๆ กว่า เรื่องจะมาถึงพุทธสำนัก ทรมาระดับเรื่องเสียหายเหล่านั้นได้ ทำเอาเดือดร้อนกันทั้งชาวบ้านชาววัด

เรื่องนี้ควรถือเป็นบทเรียนสำคัญข้อหนึ่ง ในการก่อสร้างเสนาสนะ เสนาสนสถานทางศาสนา อย่าให้ถึงกับการทำบุญเป็นการสร้างปัญหา เพราะตามหลักแล้วบุญเป็นตัวแก้ปัญหา หากทำบุญแล้วกลับมีปัญหา แสดงว่าทำไม่ถูกบุญไม่ถึงบุญ และไม่เป็นบุญ แม้ว่าเราจะยอมรับความจริงที่ว่า

	วัดจะดี	มีหลักฐาน	เพราะบ้านช่วย
บ้านจะสวย		ก็เพราะวัด	ตัดนิสัย
บ้านกับวัด		มัลลกันช่วย	ยิ่งอวยชัย
ถ้าขัดกัน		ก็บรลัย	ทั้งสองทาง

หากว่าการสร้างที่อยู่อาศัย เกิดจากแรงผลักดันแห่งตัณหา จนเกินความจำเป็นที่จะได้รับประโยชน์จากเสนาสนะ แต่เป็นการ มุ่งผลทางศิลปะ แข่งขันกันในด้านความสวยงาม ความใหญ่โต ค่าก่อสร้างสูงกว่ากันแล้ว ผลกระทบจะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังทรัพย์ในการบริจาคสนับสนุนของชาวบ้าน และศรัทธาในศาสนาของเขา อย่างที่เคยเกิดความรู้สึกได้ตอบ ออกมาเป็นคำกลอนว่า

บ้านก็ขัด	วัดก็ซูด	พูดไม่ออก
ฎีกาบอก	บุญบ่อย	ไม่ค้อยไหว
บ้านได้บุญ	แต่วัด	ได้ปัจจัย
ต่อเมื่อไร	จะเลิกบุญ	พ่อคุณเอย

พยายามใดที่ความรู้สึกขัดแย้งเช่นนี้บังเกิดขึ้นแพร่หลาย นั้นย่อมหมายถึงอันตรายที่แท้จริง ต่อการศึกษาปฏิบัติธรรมทาง ศาสนา ซึ่งเรื่องนี้จำเป็นต้องหาจุดกลางทางความคิด เพื่อความ อยู่ดีมีสุข และสมานประโยชน์ของชาวบ้านและศาสนาคือ

๑. คนเราจำเป็นต้องมีที่อยู่อาศัย แต่ทำอย่างไรจึงจะ ไม่ต้องทำทุจริต เพราะเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นเหตุ ซึ่งต้องอาศัยการ คำนึงถึงประโยชน์ที่แท้จริง อันตนจะพึงได้จากการแสวงหา ที่อยู่อาศัยเมื่อสำเร็จประโยชน์แล้ว ควรทำความพอใจยินดีในที่อยู่

อาศัยเหล่านั้น เพราะตราบใดที่ใจยังไม่รู้สึกยินดีพอใจ ความสุข
จากที่อยู่อาศัยจะมีไม่ได้

๒. การมีที่อยู่อาศัยมากเกินไป ไหญ่โตเกินไป แทนที่ตน
จะเป็นนายเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย แต่ก็ต้องเป็นผู้รับใช้ที่อยู่อาศัย
ต้องเป็นห่วง เอาใจใส่ รักษาทำความสะอาดเป็นต้น เพิ่มขึ้นโดย
ไม่มีความจำเป็น เพราะค่าของชีวิตที่แท้จริงไม่ได้อยู่ที่ที่อยู่
อาศัยใหญ่ แต่อยู่ที่คุณธรรมความดี ที่เกื้อกูลแก่ตนและคนอื่น
อันอำนวยผลเป็นความสุขทั้งในปัจจุบันและภายภาคหน้า

๓. ในกรณีของเสนาสนะสำหรับพระ ตามปกติแล้ว
ในปัจจุบันไม่มีการสร้างกุฏิสำหรับตนเอง แต่เป็นการสร้างเป็น
สมบัติของวัด ถึงอย่างนั้นการสำรวจระวางไม่สร้างใหญ่โตเกิน
ความจำเป็นคงต้องมีอยู่ ถ้าการก่อสร้างเสนาสนะเหล่านั้นต้อง
เรียกรายจากชาวบ้าน พระจำต้องยึดหลักที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง
ไว้ว่า

แมลงผึ้งบินเข้าสู่สวนดอกไม้ ไม่ทำสีและกลิ่น
ของดอกไม้ให้ชอกช้ำ ดูดดื่มเอาเฉพาะน้ำหวานแล้วบินไปจันใด
มันควรเข้าไปสู่บ้านในลักษณะนั้น คือต้องไม่ทำอะไรให้เป็น
การกระทบกระทั่งศรัทธา และโศคะของชาวบ้าน

ยิ่งภาวะเศรษฐกิจอย่างปัจจุบันด้วยแล้ว การสร้างอะไรที่ใหญ่โต
เกินความจำเป็น โดยการเรียไ้รจากชาวบ้านยิ่งต้องระมัดระวัง
มากยิ่งขึ้น หากชาวบ้านต้องเดือดร้อนเพราะการทำบุญแล้ว
ย่อมเป็นความผิดพลาดอย่างยิ่ง เพราะคำว่าบุญนั้น ท่านหมาย
เอาความสุขที่เกิดขึ้นทั้งก่อนทำขณะทำ และหลังจากได้ทำไปแล้ว

อย่างไรก็ตาม เรื่องศาสนสถานบางอย่าง ชาวบ้าน
จะต้องมองที่เหตุผลและความเป็นจริงด้วยเหมือนกัน เพราะ
ศาสนสถาน เป็นเหมือนสถานที่ของราชการ สิ่งก่อสร้างบางอย่าง
จึงไม่ใช่ เป็นการทำให้สนองตัณหา แต่เป็นการกระทำ
เพื่อสนองงานอันจำเป็นต้องอาศัยสถานที่เหล่านั้น เพื่ออาศัย
ทำงานของประเทศชาติ และศาสนา

เรื่องตัณหาในอะไรก็ตาม ประเด็นที่สำคัญ
คือพยายามอย่าตกเป็นทาสของมัน แต่ให้พยายาม
เป็นนาย และใช้ไปตามหลักของเหตุของผล ย่อมสามารถ
รักษาตนไว้ในฐานะนั้น ๆ ได้เหมือนกัน